

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 99/05-9

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 9. júna 2005 predbežne prerokoval sťažnosť Ing. P. Ď., B., zastúpeného advokátom JUDr. S. J., B., vo veci namietaného porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 a čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky, základného práva podľa čl. 6 ods. 3 písm. b), c) a d), a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 5 T 104/04 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť Ing. P. Ď. o d m i e t a pre nedostatok svojej právomoci.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 19. apríla 2005 doručená sťažnosť Ing. P. Ď., B. (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namietal porušenie jeho základného práva vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na obhajobu, konkrétne práva na poskytnutie času a možnosti na prípravu obhajoby, základného práva obhajovať sa sám alebo prostredníctvom obhajcu a základného práva vylúčať alebo dať vylúčať svedkov podľa čl. 50 ods. 3 ústavy a čl. 6 ods. 3 písm. b), c) a d) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a základného práva na spravodlivé prejednanie veci podľa čl. 6 ods.1 dohovoru postupom Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 5 T 104/04.

Zo sťažnosti vyplýva, že sťažovateľ je trestne stíhaný okresným súdom pre trestný čin útoku na verejného činiteľa podľa § 155 ods. 1 písm. a) a ods. 2 písm. a) zákona č. 140/1961 Zb. Trestný zákon v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný zákon“). Na hlavnom pojednávaní konanom 11. apríla 2005 sa sťažovateľ obrátil na súd so žiadosťou, aby mu bolo umožnené sedieť v pojednávacej miestnosti vedľa svojho obhajcu. Predseda senátu túto žiadosť sťažovateľa zamietol. Sťažovateľ sa obrátil na senát, využijúc svoje oprávnenie podľa § 203 zákona č. 141/1961 Zb. o trestnom konaní súdnom (trestný poriadok) v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný poriadok“). Senát svojim uznesením zaprotokolovaným v zápisnici o hlavnom pojednávaní zamietol žiadosť sťažovateľa, čím sa stalo rozhodnutie predsedu senátu právoplatným.

Sťažovateľ svojho práva sedieť vedľa obhajcu sa inak domáhal už aj na hlavnom pojednávaní konanom 7. marca 2004, ako aj písomným oznámením súdu z 18. januára 2005, pretože podľa jeho názoru *„ústava, trestný poriadok a ani ostatné všeobecne záväzné právne predpisy neobsahujú ustanovenie, na základe ktorého by bol obvinený vylúčený z práva sedieť na hlavnom pojednávaní alebo verejnom zasadnutí vedľa svojho obhajcu. Takéto ustanovenie neobsahuje ani vyhláška Ministerstva spravodlivosti SR č. 66/1992 Zb. o Spravovacom poriadku pre okresné a krajské sudy, ktorá pod § 11-17 vymedzuje dôstojnosť súdneho konania“*.

Podľa presvedčenia sťažovateľa uvedeným rozhodnutím okresného súdu bol v napadnutom trestnom konaní porušený aj princíp rovnosti strán, pretože *«O rovnosti strán (...) nemožno hovoriť vtedy, keď postavenie obžalovaného v konaní pred súdom je podstatne horšie ako postavenie ostatných strán. Súd, prokurátor a obhajca obžalovaného vytvárajú z pohľadu ich umiestnenia geometrický útvar - trojuholník. Do tohto trojuholníku možno zaradiť aj poškodeného (resp. jeho právneho zástupcu), ktorý spravidla sedí vedľa prokurátora. Iná je situácia v prípade obžalovaného. Ak je vypočúvaný svedok, trojuholník sa mení na štvoruholník, ktorého súčasťou ale nie je obžalovaný. Obžalovaný vidí len svedkov chrbát, čo ho (...) znevýhodňuje v porovnaní s ostatnými stranami. (...) Sťažovateľovi bola postupom Okresného súdu Bratislava I odňatá možnosť vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom. V Odbornej literatúre sa uvádza, že len asi 7 percent porozumenia je odvodené z toho, čo je skutočne povedané, 38 percent pochádza z tónu hlasu a 55 percent zo signálov reči tela. Predpokladá sa, že viac ako 65 percent signálov je*

predávaných rečou tela, pričom menej ako jedna tretina komunikácie dvoch ľudí je slovná. (...) Obžalovaný by mal mať rovnakú možnosť a rovnaké podmienky pri výsluchu svedkov ako ostatné strany v trestnom konaní. Počas prebiehajúceho výsluchu svedka by mal mať obžalovaný právo robiť si poznámky, aby potom ako mu bude udelené slovo, mohol klásť svedkovi otázky a snažiť sa vyvrátiť, resp. potvrdiť svedeckú výpoveď. Takéto právo bolo sťažovateľovi upreté, pretože sedel na „lavici obžalovaných“, pričom táto lavica nemala pred sebou priestor, kde by bolo možné robiť si poznámky, počas prebiehajúceho výsluchu – pevnú podložku na poznámkový blok. Sťažovateľovi ostávalo alebo si robiť poznámky „na kolene“ alebo sa obrátiť súdu bokom a robiť si poznámky na vedľajšom mieste na sedenie. (...).»

Okresný súd uznal sťažovateľa rozsudkom z 11. apríla 2005 sp. zn. 5 T 104/04 za vinného z trestného činu útoku na verejného činiteľa so zbraňou a uložil mu nepodmienečný trest odňatia slobody vo výmere troch rokov. Súčasne mu uložil aj trest zákazu činnosti – vedenia motorového vozidla počas doby šiestich rokov.

Sťažovateľ tvrdí, že uvedeným postupom okresného súdu mu bola odňatá, resp. podstatne sťažená možnosť radiť sa so svojím obhajcom v priebehu pojednávania a reagovať na vykonávané dokazovanie. Tým malo dôjsť k porušeniu jeho základných práv podľa citovaných ustanovení ústavy a dohovoru.

Vzhľadom na uvedené podstatné skutočnosti sťažovateľ požaduje vydať nasledovný nález:

„Základné práva sťažovateľa, a to právo na obhajobu podľa čl. 48 ods. 2 a čl. 50 ods. 3 Ústavy, čl. 6 ods. 3 písm. b), c) a d) Dohovoru, ako aj čl. 6 ods. 1 Dohovoru, v zmysle ktorého každý má právo na spravodlivé prejednanie veci, boli postupom Okresného súdu Bratislava I vo veci vedenej pod sp. zn. 5 T 104/04 porušené.

Rozsudok Okresného súdu Bratislava I sp. zn. 5 T 104/04 z 11. 04. 2005 zrušuje a vec vracia na ďalšie konanie.

Podľa § 36 ods. 2 zákona č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu priznáva sa sťažovateľovi náhrada trov právneho zastúpenia splatná do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto nálezu na účet právneho zástupcu sťažovateľa JUDr. S. J.“

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. (...)

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

O zjavne neopodstatnený návrh ide vtedy, ak ústavný súd pri jeho predbežnom prerokovaní nezistí žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jeho prijatí na ďalšie konanie. Inými slovami, ústavný súd môže pri predbežnom prerokovaní odmietnuť taký návrh, ktorý sa na prvý pohľad a bez najmenejšej pochybnosti javí ako neopodstatnený (napr. III. ÚS 199/02).

Predmetom tejto sťažnosti je namietané porušenie základných práv sťažovateľa garantovaných ústavou v čl. 48 ods. 2 a čl. 50 ods. 3, ako aj čl. 6 ods. 1 a ods. 3 písm. b), c) a d) dohovoru postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 5 T 104/04 tým, že

na hlavnom pojednávaní mu nebolo umožnené sedieť v pojednávacej miestnosti vedľa svojho obhajcu.

1. Z citovaného čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva, že ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach týkajúcich sa porušenia základných práv a slobôd vtedy, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd. Namietané porušenie niektorého zo základných práv alebo slobôd teda nezakladá automaticky aj právomoc ústavného súdu na konanie o nich. Pokiaľ ústavný súd pri predbežnom prerokovaní sťažnosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby zistí, že ochrany toho základného práva alebo slobody, porušenie ktorých namieta, sa sťažovateľ môže domôcť využitím jemu dostupných a aj účinných právnych prostriedkov nápravy pred iným súdom, musí takúto sťažnosť odmietnuť z dôvodu nedostatku svojej právomoci na jej prerokovanie (napr. I. ÚS 103/02). Z uvedeného vyplýva, že v konaní o sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy prislúcha právomoc ústavnému súdu zaoberať sa porušením základného práva alebo slobody za predpokladu, že právna úprava takémuto právu neposkytuje účinnú ochranu (mutatis mutandis I. ÚS 78/99). Podstatou účinnej ochrany základných práv a slobôd občana je okrem iného aj opravný prostriedok, ktorý má fyzická osoba alebo právnická osoba k dispozícii vo vzťahu k tomu základnému právu alebo slobode, porušenie ktorých sa namieta, a ktorý jej umožňuje odstrániť ten stav, v ktorom vidí porušenie svojho základného práva alebo slobody (I. ÚS 36/96).

Ústavný súd zistil, že sťažovateľ podal proti rozsudku okresného súdu z 11. apríla 2005 sp. zn. 5 T 104/04 odvolanie. Vzhľadom na to, že trestná vec, v súvislosti s ktorou malo dôjsť k porušeniu označených základných práv a slobôd, sa nachádza v štádiu odvolacieho konania, krajský súd bude povinný skúmať ústavnosť a zákonnosť konania predchádzajúceho podaniu odvolania, a to najmä so zreteľom na dodržanie základných práv a slobôd vrátane označených práv sťažovateľa. Krajský súd má podľa Trestného poriadku celý rad účinných procesných nástrojov, ako zabezpečiť nápravu porušenia základných práv a slobôd v predchádzajúcom konaní, ak samozrejme dospeje k záveru, že boli porušené. Z uvedeného dôvodu je to teda v prvom rade odvolací súd, ktorý bude oprávnený a povinný rozhodnúť o ochrane základných práv a slobôd, a preto nie je daná právomoc ústavného súdu v tejto veci konať. Skutočnosti, ktoré uviedol sťažovateľ vo svojej sťažnosti, neumožňujú vyvodiť taký záver, že by nimi namietané porušenie označeného základného

práva nebolo možné odstrániť pred odvolacím súdom. Vzhľadom na to, že sťažovateľom napadnuté uznesenie senátu z 11. apríla 2005, ktorým mu nebolo umožnené, aby počas pojednávania „*mohol sedieť vedľa svojej právnej zástupkyne*“, je svojou povahou procesným rozhodnutím, ktorým sa upravuje vedenie konania, a v prípade zistenia porušenia základných práv sťažovateľa odvolacím súdom a vrátenia veci na ďalšie konanie nič nebráni tomu, aby sťažovateľ opätovne požiadal predsedu senátu o umožnenie sedieť vedľa svojho obhajcu, a v prípade negatívneho rozhodnutia predsedu senátu opätovne požiadal senát, aby rozhodol v zmysle § 203 Trestného poriadku. Nie sú ale pochybnosti o tom, že predseda senátu okresného súdu, ako aj senát okresného súdu bude viazaný právnym názorom odvolacieho súdu, ktorý bude mať možnosť posúdiť aj námietky sťažovateľa, ktoré sú obsahom tejto ústavnej sťažnosti.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol podľa § 25 ods. 2 prvej vety zákona o ústavnom súde o odmietnutí sťažnosti pre nedostatok svojej právomoci.

2. Nad rámec uvedeného ústavný súd poznamenáva, že sťažovateľ síce vo svojej sťažnosti namieta, že v dôsledku toho, že mu nebolo umožnené sedieť pri svojom obhajcovi, mu bola „*odňatá, resp. podstatne sťažená možnosť radiť sa so svojím obhajcom v priebehu pojednávania a reagovať na vykonávanie dokazovania*“, ale napriek tomu výslovne neuvádza, že by mu súd odmietol prísť k svojmu advokátovi a poradiť sa s ním, keď o to v priebehu pojednávania požiadal. To nevyplýva ani z časti zápisnice o pojednávaní, ktorú sťažovateľ pripojil k svojej sťažnosti.

Okrem toho pokiaľ sťažovateľ vo svojej sťažnosti namietal nemožnosť vyjadriť sa k vykonávaním dôkazom z dôvodu, že nemohol vnímať prejavy neverbálnej komunikácie svedkov, pretože musel sedieť na „*lavici obžalovaných*“, ústavný súd k tomu dodáva, že sťažovateľ inak žiadnym spôsobom nepreukázal, že by sa domáhal využitia tých inštitútov trestného práva procesného, ktoré obžalovanému umožňujú plne vnímať aj prejavy neverbálnej komunikácie, ako napríklad vykonanie konfrontácie v zmysle § 94 Trestného poriadku, alebo žiadať, aby sa obžalovanému umožnilo vykonať výsluch svedka v zmysle § 215 ods. 2 Trestného poriadku a pod. S ohľadom na tieto skutočnosti neprichádza teda ani do úvahy, aby ústavný súd namietaný postup všeobecného súdu mohol po prijatí návrhu na ďalšie konanie kvalifikovať ako porušenie označených základných práv sťažovateľa.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 9. júna 2005